

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КУЯЛЬНИЦЬКОГО ЛИМАНУ

Золотов В.І., к.е.н., с.н.с., Поліщук Т.М.

*Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень,
м. Одеса*

Одеський державний екологічний університет, м. Одеса

Головним рекреаційним ресурсом Куяльницького курорту є лікувальні грязі-мули Куяльницького лиману. Куяльницькі грязі-мули по лікувальних властивостях розглядаються як еталонні. Якість лікувальних грязей і їхніх властивостей знаходяться в залежності від екзогенних процесів і екологічної ситуації, що склалася на території курорту. На сьогодні визначено значний антропогенний вплив навколишніх промислових об'єктів на стан грязів лиману. Високі лікувальні властивості, крім грязей, має ропа лиману. Однак, на сьогодні екологічний стан Куяльницького лиману можна охарактеризувати як кризовий, що обумовлено катастрофічним обмілінням водойми, зменшенням рівня води та глибин (до 40 см), а також пов'язаного з цим збільшення солоності ропи (до 390-321 ‰ у 2009-13 рр.), що є загрозою повного зникнення лиману та втрати запасів унікальних лікувальних грязей і ропи, а також своєї флори і фауни водойми. Об'єм води в лимані може сягати 370 млн. м³, але у 2012 р. він склав лише 18,8 млн. м³, що майже в 20 разів менше за максимальне значення.

Гідроекологічні проблеми Куяльницького лиману, що представляє собою в даний час практично безстічне озеро, пов'язані в першу чергу зі збереженням якості його унікальних рекреаційних ресурсів (цілющої ропи і лікувальних сульфідно-мулових грязей) та умов їх відтворення. Крім того курорт Куяльник знаходиться в екологічно неблагополучній частині міста, що є одною з найбільш важливих причин спаду популярності Куяльнику як раніше відомої загальнодержавної здравниці. Так, поруч знаходиться ряд великих промислових об'єктів, таких як нафтопереробний, цементний заводи які є потенційною загрозою екологічного стану курорту. На території Лузанівки, що безпосередньо примикає до Куяльнику довгий час функціонувала промивально-пропарювальна станція залізничної дороги. З її перенесенням йде процес санації та рекультивації ґрунту, практично знищеної постійними скидами нафтопродуктів. На протилежній від курорту Куяльник стороні Куяльницького лиману знаходиться великий район міста Одеса - селище Котовського з населенням близько 300 тис. чол. З цього боку лиман ніяк не обгороджений, не обладнані місця для купання, не визначені місця скидання побутових відходів. При цьому кількість рекреантів залишається майже незмінною, тоді як ціни на путівки зростають.

В даний час в комплексі працює 1 корпус, тобто 1066 місць. Завантаження корпусу у сезон (близько 90 днів) становить близько 80%, в зимовий час - комплекс практично закритий. Таким чином, при поточному стані речей кількість проданих ліжко-місць в рік дорівнює приблизно 5000 чол., що при середній прибутковості в 10 грн. складає 50000 грн., або приблизно 6 250 доларів США.

Таким чином, за розрахунками, загальна сума втраченого прибутку внаслідок недовантаження курорту складає більше 800 тис. доларів США на рік. Крім того, відсутня належна інфраструктури та остаточно не визначений майновий статус курортно-рекреаційного комплексу заважає залученню як вітчизняних, так і іноземних інвестицій. Крім того недостатність належних інвестицій на реконструкцію курорту (будинків, споруджень і прилеглої території) і існуючий рівень стану курорту при традиційних методах управління, не дає можливості найближчим часом говорити про можливу окупність і повне самофінансування курортно-рекреаційного підприємства протягом цілого року. Особливої уваги потребують розробка питань щодо підпорядкування прав на землю в межах курортно-рекреаційної зони та її статусу як території природоохоронного значення.

Скид стічних вод у р.В.Куяльник здійснюється ЖКГ смт Іванівка, в Куяльницький лиман - ДП «Клінічний санаторій ім. Пирогова» м. Одеси. Стічні води ЖКГ смт Іванівка відносяться до категорії недостатньо-очищених, стічні води ДП «Клінічний санаторій ім.Пирогова» - до нормативно-чистих без очистки.

Через акваторію лиману прокладені деякі міські комунікації, проходить ділянка магістрального нафтопроводу Кременчук - Херсон - Снігурівка - Одеса. На території курорту діє малопотужна котельня, яка під час зупинок Одеської ТЕЦ і районних котелень Суворовського району покликана забезпечувати потреби санаторного комплексу, одночасно створюючи додаткове навантаження на його територію у вигляді атмосферних викидів.

У 2010 році на берегових схилах в районі сан. Куяльник було відмічено активізацію старого зсувного схилу, що викликано природно - техногенними чинниками: інтенсивна інфільтрація поверхневих вод в результаті танення рясного сніжного покриву і зatoryжних дощів, перезволоження ґрунтів, що складають схил, і скидання господарських вод з плато в районі с. Котовка.

Слід звернути увагу на те, що значної екологічної шкоди Куяльницькому лиману було завдано через спорудження трьох магістральних газопроводів діаметром труб 0,7-0,8 м. на активному ерозійно-зсувному схилі р. Малий Куяльник. На період обстеження деформаційних змін в охоронній зоні газопроводів не відмічено, за виключанням незначного поверхневого розмиву жорстви вапняку та суглинку делювію на незахищеному рослинністю схилі.

Таким чином, покращення ситуації залежить від економічної ситуації в державі, що, з одного боку, фактично нівелює шанси на державну підтримку великомасштабних проектів та ініціатив, з іншого - вимагає підприємницької активності фірм, організацій. При цьому виникає потреба в проведенні системного екологічного аудиту території з визначенням всіх джерел забруднення та розробки на базі цього масштабного інвестиційного проекту – бізнес-плану розвитку території та санаторно-курортного комплексу «Куяльник» [1]. Для цього потрібно чітко визначити мету реалізації проекту, обґрунтувати всі його складові, розробити маркетингову стратегію та розрахувати всі можливі ризики.

Для сталого функціонування курорту необхідне створення відповідної нормативної бази, яка складається із системи стандартів та інших нормативних документів, моніторингу ресурсного потенціалу та нормативно-правових актів.

Цього можна досягти розробивши єдиний концептуальний механізм кількісної і якісної оцінки наявного та максимально допустимого техногенного навантаження в водозбірному басейні річки Великий Куяльник та інших водотоках в басейні Куяльницького лиману (балки Довбока, Кубанка, Гільдендорфська, Корсунцівська).

В завершеному вигляді така оцінка буде складатися з чіткої послідовності дій, які дозволять визначити допустимі техногенні навантаження; що в свою чергу дозволить значно зменшити фінансові витрати для забезпечення стабільного функціонування

водогосподарського комплексу Куяльницького лиману [2]. Згідно з регіональною програмою збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки, затвердженої рішенням сесії № 210-IV від 28.10.2011 р. для поліпшення екологічного стану Куяльницького лиману та його басейну необхідно встановити водоохоронні зони з винесенням в натуру прибережних захисних смуг; здійснити впорядкування прибережних захисних смуг; розробити науково-обґрунтований план водного і екологічного менеджменту басейну річки Великий Куяльник та Куяльницького лиману.

Сьогодні вже зроблені перші кроки у проведенні державної політики, спрямованої на збалансоване використання водних ресурсів та земель водного фонду у басейні Куяльницького лиману, забезпечення відновлення ландшафтного та біологічного розмаїття. Нещодавно було затверджено регіональну програму збереження та відновлення водних ресурсів у басейні Куяльницького лиману на 2012-2016 роки. Програма орієнтована на створення та упорядкування водоохоронної зони і прибережних захисних смуг водних об'єктів у басейні річки Великий Куяльник, як то відновлення сприятливих для існування водної екосистеми лиману гідроекологічних умов; відновлення та збереження природних ландшафтів басейну Куяльницького лиману; збереження та відтворення лікувальних грязей і ропи лиману; створення умов для організації та розвитку рекреації та екологічного туризму в басейні Куяльницького лиману.

Література

1. Полякова І.В. Теоретико-методологічні основи екологізації управління територіями обмеженого статусу використання (на прикладі курортно-рекреаційної зони Куяльник) / І.В. Полякова // Економічні інновації: зб. наук. праць – Одеса, 2012. – Вип. № 48. – С. 185 - 191.
  2. Полякова І.В. Теоретичні аспекти формування перспективних рекреаційних територій // І.В. Полякова / Вісник Хмельницького національного університету «Проблеми планування в ринкових умовах»: ІХ Міжнар. наук.-практ. конф.: зб. наук. праць. - Хмельницький, 2010. – Вип. № 4. - Том 3(157). - С. 173 – 177.
- УДК: 502.51(285):504.5:502.1